

שיחת

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יום א' פ' בהר"בחוקותי, ט"ז אייר, ה'תשל"ה

יוצא לאור לש"פ בחוקותי, מבה"ח סיון, ה'תשפ"ב

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושתיים לבריאה

מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' ישכר דוב בהרה"ח ר' יונה ז"ל

נלבי"ע ז"ך אייר ה'תשע"א

זוגתו מרת מרים ב"ר אלתר מרדכי ז"ל

נלבי"ע ראש חודש שבט ה'תשע"א

ווייס

ת' נ' צ' ב' ה'

נדפס על ידי ולזכות

הרה"ת ר' משה אהרן צבי זוגתו מרת העניא רבקה רות

ולזכות בניהם ובתם

שלום אליעזר, מנחם מענדל, יונה מרדכי וחנה פערל

שיחיו לאריכות ימים ושנים טובות

ווייס

שלוחי כ"ק אדמו"ר בשערמאן אוקס, קאליפורניא

שימלא השי"ת את כל משאלות לבבם לטובה בגו"ר

להצלחה רבה ומופלגה בטוב הנראה והנגלה בכל אשר יפנו

ולנחת רוח יהודי חסידותי מכל יוצאי חלציהם

מתוך הרחבה ובשמחה וטוב לבב

ב

בי"ה, ה' אד"ר תשכ"ב
ברוקלין

האברך ... שי
האברך ... שי

שלום וברכה!

במענה למכתבם מבי' באד"ר, בו כותבים אודות מצבם עתה, ואשר לא נראה שהעתידי שלהם בחיים מובטח כראוי, ושואלים דעתי בנוגע ללמוד בעתיד.

והנה מובן וגם פשוט, אשר על אברכי ישראל ללמוד במקום שלומדים תורה על טהרת הקדש ביראת שמים, והלימוד, כהוראת חכמנו ז"ל, מביא לידי מעשה, קיום המצות בהידור, ודוקא עיי"ז מבטיחים הם עתידם בחיים, ככתוב בתורה אם בחקותי תלכו (ופירוש רש"י, שתהיו עמלים בתורה) ומצותי תשמורו וגוי ונתתי גשמיכם וגוי וכל הברכות המנויות בפרשה.

ואף שהיצר הרע מבלבל את האדם מללמוד תורה ולהתנהג באופן המתאים, כשמחליטים בתוקף לקיים מצות הבורא ית' מצליחים במלחמת היצר, לומדים תורה ומקיימים מצות ומתברכים בהסתדרות טובה, בבוא הזמן לזה.

ע"פ הכתוב לעיל התקוה חזקה שיוסיפו בהתמדה ושקידה בלימוד התורה וקיום המצות בהידור, והשי"ת יצליחם.

בברכה לבשו"ט בכל האמור

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א
מזכיר

ב

והלימוד, כהוראת חכמנו ז"ל, מביא לידי מעשה: קידושין מ, ב. וש"נ.
ככתוב בתורה אם בחקותי תלכו גוי: ר"פ בחקותי.

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ בחוקותי, כ"ז אייר, מבה"ח סיון הבעל"ט, הננו מוציאים לאור שיחת יום א' פ' בהר"ב בחוקותי, ט"ז אייר ה'תשל"ה — לכינוס העשרים של נשי ובנות חב"ד.

*

בתור הוספה — מכתבים (תדפיס מכרכי אגרות קודש שמכינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנוכח תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גוי", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

כ"א אייר, ה'תשפ"ב,
מאה ועשרים שנה להולדת כ"ק אדמו"ר זי"ע,
ברוקלין, נ"י.

©

Published and Copyright 2022 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 | Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a registered trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5782 • 2022

Printed in the United States of America

נדפס בדפוס

CH Print & Ship

478 Albany Ave. Brooklyn N.Y. 11203

(718) 771-5000

נסדר והוכן לדפוס

על ידי חיים שאול בן חנה

בדפוס „ועד הנחות בלה"ק"

(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

הוספה

א

ב"ה, כ"ג אייר תשי"ז
ברוקלין

שלום וברכה!

במענה למכתבו מ"ב אייר, הנכתב בקשר לגמר לימודו בבית ספר עממי. והנה מובן ההכרח שישתדר לאחר זה באופן שיוכל ללמוד תורתנו הקדושה תורת חיים, אשר בלימוד זה תלוי גם כן טובתו הגשמית של איש הישראלי, וכמה שנאמר אם בחקתי תלכו (ואמרו חכמינו ז"ל שתהיו עמלים בתורה) ואת מצותי תשמורו וגוי ונתתי גשמיכם וגוי וככל הברכות האמורות בפרשה,

ובאיזה ישיבה יסתדר אם בישיבה בה לומדים גם מקצוע, הנה יתייעץ בזה עם הנהלת ישיבת תומכי תמימים אשר בלוד, לאחר שיפרט לפנייהם את מצבו ומצב המשפחה, והשיי"ת יצליחו לבשר טוב בכל האמור.

בברכה

בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א

מזכיר

א

תורת חיים: נוסח התפלה (ברכת שים שלום).
וכמה שנאמר אם בחקתי תלכו גוי: ר"פ בחקותי.
(ואמרו חכמינו ז"ל שתהיו עמלים בתורה): תו"כ ופרש"י שם.

בס"ד. שיחת* יום א' פ' בהרי"ב חוקותי, ט"ז אייר, ה'תשל"ה

— בכינוס העשרים של נשי ובנות חב"ד** —

א. מתחילים, כרגיל, בענין הקשור עם פרשת השבוע¹,

וכיון שעומדים עתה בימי הספירה, שהם הכנה לקבלת התורה בחג השבועות (שאינו נקבע כשאר ימים טובים לפי היום בחודש, אלא ע"י ספירת ארבעים ותשעה יום, "שבעה שבועות", ויום החמישים הוא חג השבועות², זמן מתן תורתנו³) — הרי זה גם הזמן המתאים לקשר את הדברים עם ענין שנוגע למתן תורה.

ויש לזה חשיבות מיוחדת בקשר לנשי ישראל (הן הנשואות והן קודם החתונה):

מסופר בתורה שבקבלת התורה צוה הקב"ה למשה רבינו לדבר עם בני — להסביר להם את משמעות התורה ולהכין אותם לקבלתה בשמחה, והסדר של דברי משה עם בני יהי: לכל לראש "כה תאמר לבית יעקב"⁴ — לנשי ישראל (כפי שמפרש רש"י על אתר⁵), ולאח"כ "ותגיד לבני ישראל"⁶ — לאנשי ישראל.

וזוהי הוראה נצחית של התורה (— הוראה⁶) לכל הדורות וכל המקומות, שבזמן הספירה, כשסופרים את הימים מתוך געגועים לבוא זמן מתן תורתנו⁷, חשוב לדעת שנשי ישראל צריכות לעשות התלוי בהן כדי שמתן תורה וקבלת התורה יהיו כדבעי, וזוהי ה"הקדמה" שמסייעת להבטיח גם את קבלת התורה של "בני ישראל"⁸.

¹ "משרשי המצוה כו". ובירוואלי ר"ה פ"ד ה"ח: "בכל הקרבנות כתיב חטא, ובעצרת אין כתיב חטא, אמר להן הקב"ה, מכיון שקבלתם עליכם עול תורה מעלה אני עליכם כאילו לא חטאתם מימיכם".

(4) יתרו יט, ג.

(5) ממכילתא עה"פ. שמו"ר פכ"ח, ב.
(6) זח"ג נג, ב. גו"א ר"פ בראשית בשם הרד"ק.

(7) ראה ר"ן סוף פסחים בשם אגדה. ס' החינוך שם.

(8) ראה שמו"ר שם. פדר"א פמ"ט.

* הוגהה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א (באידיש), ונדפסה בהוספות ללקו"ש ח"ב ע' 244 ואילך.

** ראה גם מכתב עש"ק, ר"ח אייר שנה זו (אג"ק ח"ל ע' קפג ואילך) — לכינוס שלהן.

(1) ראה פתגם אדה"ז בסה"ש תש"ב ע' 29 (נעתק ב"היום יום" ב חשון).

(2) שו"ע אדה"ז אר"ח רסתצ"ד.

(3) דלפי החשבון שלנו יהי חג השבועות לעולם בששי בסיון שבו ניתנה תורה לישראל (שו"ע שם). וראה ס' החינוך מצוה שו:

וכיון שהקב"ה נתן להן שליחות זו להכין הן את עצמן והן את האנשים לקבלת התורה, הרי בודאי שנתן להם תחילה את הכחות והאפשרויות למלא את השליחות ולקיימה בשמחה ובטוב לבב — כפי שצריך להיעשות כל דבר הקשור עם יהדות ועבודת ה', כמ"ש "עבדו את הוי' בשמחה" — ואז נעשה הדבר גם בהצלחה וברכה גדולה.

ב. בהתחלת פרשת השבוע נאמר "כי תבואו אל הארץ . . ושבתה הארץ וגו'", שהפירוש הפשוט בזה הוא, שהיות שבנ"י היו אז במדבר, אמר והראה להם הקב"ה, ע"י משה רבינו, כיצד יהי' אצלם סדר החיים בעת שיכנסו לארץ ישראל.

אבל צריך להבין:

כמו כל פרט וחלק בתורה, הרי זה הוראה על כל הדורות וכל המקומות — גם אלינו הנמצאים באמריקה. ובכן, הן אמת ש"כי תבואו אל הארץ" הוא גם הוראה אלינו בנוגע לזמן שמשיח צדקנו יגאל ויביא אותנו לארץ ישראל — אבל זוהי גם הוראה ולימוד אלינו בזמן זה.

וא"כ דורש ביאור: כמה מתבטאת ההוראה מהציווי "כי תבואו אל הארץ" בנוגע לימים ושבועות אלו? מה יכול ללמוד ממצוה זו יהודי שנמצא עתה בעיר זו או אחרת, בארץ זו, או אפילו בארץ ישראל אבל אין לו שדה או גן?⁹

התוכן הכללי של המצוה — כפי שהפרשה מלמדת אותנו: כאשר בנ"י יכנסו לארץ ישראל, היכן שמקורות הפרנסה קשורים בעיקר עם עבודת אדמה בשדות ובגנים, צריך להיות אצלם הסדר "שש שנים תזרע שדך . . ובשנה השביעית . . שבת לה", היינו, שבשנה השביעית צריך לתת לאדמה לנוח, והמנוחה היא באופן שנקרא "שבת לה" (כפי שמפרש רש"י¹¹): "כשם¹² שנאמר בשבת בראשית":

כשם שבנ"י מתנהגים ביום השבת בקדושה מיוחדת וגדולה הרבה יותר מאשר בימות החול,

— שהרי גם בימות החול מצויינים בנ"י בתור "גוי קדוש"¹³ ומנהלים חיים קדושים, אבל כשמגיע יום השבת, שבת קודש, כשיוצאים מימות החול, צריכה קדושתם להיות גדולה יותר, במילואה ובשלימותה —

(9) תהלים ק, ב. וראה רמב"ם סוף הל' לולב.
(10) ובפרט להדעות דשמיטה בזמן הזה אינה מן התורה (גטין לו, סע"א ובמפרשים שם ובפוסקים).
(11) כה, ב. וראה רמב"ן שם.
(12) וראה משפטים (כג, י"ב): "ושש שנים גו' והשביעית גו' ששת ימים גו' וביום השביעי גו'".
(13) יתרו יט, ו.

"מנהר מצרים עד הנהר הגדול נהר פרת"⁶¹, עם כל השטחים שביניהם — כפי שיראו זאת בעיני בשר, כשיבוא משיח צדקנו, ויקח את כל אחד מישראל, וכל בנ"י ביחד, ויוליכם קוממיות לארצנו הקדושה.

והכנת הדרך לכך היא עי"ז שעושים מכל בית יהודי ארץ הקודש, בית קדוש, ועושים זאת בשמחה ובטוב לבב, באופן טוב ושמח, גם ברגעים האחרונים של הגלות.

ועי"ז זוכים לראות ולקבל פני משיח צדקנו בקרוב ממש, וללכת לארץ ישראל "בנערינו ובזקננו גו' בבנינו ובבנותינו"⁶² — "קהל גדול ישובו הנה"⁶³ — יהודים מכל קצוות תבל,

הן ממדינות הנמצאות במצב שנקרא מאחורי "מסך הברזל" (אבל בין יהודי ליהדות אין מסך כלל, כשם שאפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת בין בנ"י להקב"ה⁶⁴), והן אלו שנמצאים בגלות בארצות אחרות, וגם אלו הנמצאים בגלות בארץ הקודש⁶⁵,

וכל אחד מהם — תהי' לו חירות מכל הדאגות עוד בימי הגלות האחרונים, ועד לחירות האמיתית בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו בקרוב ממש.

* * *

שיהי' קיץ מוצלח, ותמיד מוצלח, ולהתכונן לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות, כמדובר לעיל, צעירים ומבוגרים, ילדים וילדות, באופן של "קהל גדול", ובשמחה ובטוב לבב.

(61) לך טו, יח. וראה יהושע א, ד. ובכ"מ.
(62) בא יו"ד, ט.
(63) ירמי' לא, ז.
(64) פסחים פה, ב. וש"נ.
(65) כאמרם גם הם: "ומפני חטאינו גלינו מארצנו כו'". ועי' ביטול הסיבה (חטאנו) במילא ומיד בטל המסובב, "ומיד הן נגאלין" (רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה).

וכל זה מביא לכך שההצלחה היא יתירה וגדולה שלא בערך יותר ממה שניתן לצפות מהשקעת העמל והיגיעה.

י. השי"ת יברך ויצליח כל אחת מכן בתוככי כללות בנות ישראל בכל מקום שהן, להכיר ולהרגיש את התפקיד והשליחות הקדושים שנתן הקב"ה לכן ולהן — וגם לאלו המתכוננות לכך — לבנות את ביתן באופן שיהי' בית ה', בית יהודי שיהי' ניכר שעליו אומר הקב"ה "ושכנתי בתוכם"⁶⁰ — בית ששורה בו אלקות.

ובאופן שמיד ברגע הראשון ד"כי תבואו אל הארץ", של הכניסה לחיי משפחה — או ההכנה לכך — יהי' זה מתוך ההכרה ד"ושבתה הארץ שבת לה", שזהו בית של שבת, ואז אין דאגות כלל גם בתחלת הכניסה לימות החול — כי כבר שורת אורת השבת ש"כל מלאכתך עשוי"⁴⁰, וגם מעשי החול נעשים במנוחה ובהצלחה ובאופן של הכנה לקדושת השבת.

יא. ונחזור למדובר בהתחלה (שעומדים עתה בימי ההכנה לקבלת התורה):

השי"ת יברך את כל אחת מכן ואת כולכן יחד בתוך כל בנות ישראל היכן שנמצאות — שתתכוננו לקבלת התורה בשמחה ובפנימיות, ועי"ז גם תסייעו לבעלים, לאחים ולילדים, לקבל את התורה בשמחה ובפנימיות; ושגם הימים עד זמן מתן תורתנו יהיו ימים יהודיים תורניים, שאז יהיו ימי מנוחה וימי הצלחה.

וזה יזרו את היציאה מגלות-החולין — שהרי בגלות יש לבני"ש שליחות מיוחדת: להאיר את הגלות באור היהדות (ע"ד המדובר לעיל בנוגע להארת ימי החול באור השבת — כך גם בשעה שיהודי מקיים שליחות מהקב"ה בגלות, הרי הוא מאיר את הגלות), וכאשר כל אחד מישראל יוסיף בחייו היום-יומיים ב"נר מצוה", באור המצוות, הרי זה גופא יוציא אותו מן הגלות, בגלל היותו אז קשור להקב"ה, וזה יביא שבקרוב ביותר תהי' היציאה ממש בפשטות מהגלות כפשוטו.

ויקויים היעוד ד"תבואו אל הארץ" במובן הכי פשוט ועיקרי — שכל אחד מאיתנו, עם כל עם ישראל, יבוא בקרוב ממש לארץ הקדושה, ארץ ישראל, שמאז "ברית בין הבתרים" שכרת הקב"ה עם אברהם אבינו שייכת היא תמיד לזרעו אחריו עד עולם, נחלה נצחית לעם ישראל:

(60 תרומה כה, ה.

כך צריך להיות גם "בשנה השביעית", שנת השמיטה, כשמשחררים מהעיסוק בעבודת האדמה — שהזמן שהתפנה צריך להקדיש לעניני קדושה, לדברים קדושים ואלקיים של תורה ומצוות¹⁴ — שבת לה'.

ג. עפ"ז יובן כיצד ציווי זה של הקב"ה בתורה לכלל ישראל הוא הוראה לכל אחד מישראל בכל זמן ובכל מקום:

הקב"ה, הנקרא ה' אחד, נתן את התורה, שנקראת תורה אחת, לעם ישראל שמצויין בתור גוי אחד — שאחד הפירושים באחדות זו הוא¹⁵: אע"פ שהקב"ה ברא עולמות רבים כ"כ — הרי הוא האחדות האמיתית והשלימה, אחדות הפשוטה¹⁶; ואע"פ שהתורה כוללת לימוד וביאור של שש מאות ושלוש עשרה מצוות — הרי היא תורה אחת ויחידה¹⁷; ואע"פ שבני"י כוללים סוגים שונים של בני אדם — כפי שנימנו בפסוק¹⁸: מ"ראשיכם שבטיכם" (מנהיגי העם) עד "שואב מימך" — הרי יש לכולם נקודה משותפת¹⁹, שמאחדת את כולם יחד ל"גוי אחד בארץ"²⁰, עם אחד ויחיד.

ומזה מובן, שכשם²¹ שהעם כולו משקף את כל אחד מישראל — כך משתקף העם כולו בכל אחד מישראל; ועד שכאשר מביטים על יהודי ועל הנהגתו, מבחינים שהוא שייך ל"גוי אחד".

וכך גם בהוראה לכל העם "כי תבואו אל הארץ גוי" — לארץ ישראל, "ארץ זבת חלב ודבש"²² — שיש בזה גם פירוש פנימי ולבבי: הוראה זו מיועדת (גם) לכל אחד מישראל בפני עצמו, שכאשר מגיע למקום שהוא ה"ארץ" שלו — בבעלותו, הבית היהודי שלו עם בני ביתו וכל נכסיו ורכושו — נותן הקב"ה את ההוראה כיצד צריך להיות סדר החיים בבית ומסביבו, שלכל לראש צריך להיות: "ושבתה הארץ שבת לה", שבכל חיי ביתו ("ארץ") צריך לשלוט ה"שבת לה".

(19) שלכן יכול כאו"א לקיים באמיתית הציווי "ואהבת לרעך כמוך" (קדושים יט, יח). וראה תניא פ' לב.

(20) שמואל-ב שם. ועוד.

(21) להעיר משני הפירושים בזה שמתן תורה (עשה"ד) הוא בל' יחיד: א) כל בני"י — מציאות אחת, ב) לכאו"א בפ"ע ניתנה כל התורה. וראה גם פרש"י דל' יחיד — (רק) משה רבינו (יתרו כ, ב) — סד"ה אשר הוצאתיך).

(22) שמות ג, ח. ועוד.

(14) ראה ספורנו פרשתנו שם, ד. ועוד.

(15) ראה חגיגה ג, א. ושם ב (ובאורה"ת תבוא דרושים עה"פ את ה' האמרת גוי' ע' תתוסח ואילך). רשימות לנ"ך שמואל-ב ז, כג (ע' מ). תניא פ"כ"כ"א. שם ח"ב פ"ג.

(16) להעיר ממרו"ל לית אתר פנוי מיני (תקו"ז תנ"ז (צא, סע"ב). וראה שמו"ר פ"ב, ה. וש"נ).

(17) שלכן התורה היא בדוגמת הדם שבאברים וגידים שהוא שווה בכולם (לקו"ת

במדבר יג, א).

(18) ר"פ נצבים.

ד. וכאן שואלים מפרשי התורה²³:

כאשר בני נכנסו לארץ ישראל, הוצרך להיות ואכן הי' הסדר ע"פ תורה (כמ"ש בהמשך הפסוק): "שש שנים תזרע שדך גו' תזמור כרמך" — תחילה שש שנות העבודה בשדה ובכרם, ורק לאחר"ז באה שנת השמיטה, "ובשנה השביעית שבת שבתון", וא"כ מדוע נאמר בפסוק שתיכף²⁴ לאחר ש"תבואו אל הארץ" בא הציווי: "ושבתה הארץ שבת לה"²⁵? ומתוך ומבאר רבינו הזקן²⁶:

הגם שהסדר הי' שלאחר הכניסה לארץ ישראל התעסקו בני' תחילה בעבודת השדה והכרם במשך שש שנים, ורק בשנה השביעית הי' שבת לה' — הנה הרעיון והתוכן של שנת השבתון הי' הקדמה ותנאי לכל שש שנות העבודה: שש שנות עבודת החול היו חדורים בהכרה, שהתכלית והמטרה של "תבואו אל הארץ" אינה העבודה בשנות החולין, אלא להגיע ל"ושבתה הארץ שבת לה" — שנת שבתון קדושה.

והמחשבה אודות התכלית של השבת בצעד הראשון בכניסה לשנות החול (שבמילא מלווה את הכל — במשך כל שש שנות החול), נותן ליהודי את הכח הראוי, שגם בהיותו טרוד ועמל בעבודת האדמה, תיעשה העבודה באופן ישר ונקי, באופן של הצלחה ובאופן של שמחה; וזה גם מה שמוכיל ומאפשר שהשנה השביעית תהי' שנה של קדושת-שבת מוחלטת, ועוד לפני"ז מתברכים בשפע שלמעלה מהטבע גם בגשמיות (כהציווי בהמשך הפרשה²⁷, שאע"פ שבשנת השמיטה לא זורעים ולא קוצרים, תספיק הברכה האלקית ביכול השנה השישית גם לכל השנה השביעית ולכמחצית השנה השמינית — עד לקצירת התבואה של השנה השמינית²⁸).

ה. ובאותו מובן היא גם ההוראה לכל אחד מישראל בבית ("ארץ") ובבעלות שלו, ובמיוחד — לעקרת הבית, שבה תלוי קביעת ההנהגה והרוח (האטמוספירה) של כל הבית:

לפי סדר החיים דרוש שבבית יהודי יושקעו כחות, אנרגי' ויגיעה,

23 פנים יפות ר"פ בהר. לקו"ת ר"פ לאחרי שכבשו וחלקו (קדושין מ, ב. ערכין בהר. אוה"ת שם. ד"ה ושבתה תקס"ב, יב, ב. וראה פרש"י שלח טו, יח).
24 תרכ"ז, תר"ל, תרס"ו. ועוד.
25 כי "אשר אני נותן לכם" — הוא
26 (27) כה, כ"א-כב.
27 (28) ויתרה מזה — עד חג הסוכות של תשיעית (פרש"י שם).
28 (25) ובפרט שמנין השמיטה הותחל

וכך גם בפירוש הנ"ל ד"כי תבואו אל הארץ" בקשר לחינוך ילד יהודי:

רואים בטבע בני אדם, שהורים אינם מרוצים מסיפוק המינימום המצטרך לילדיהם, ואפילו לא ביותר מהמינימום, אלא טורחים להעניק להם את המקסימום של הרווחה, טובה ועריבות.

בודאי ובודאי שכך צריך להיות בחינוך הרוחני של הילד: אסור להסתפק בחינוך הילד עם יהדות מינימלית, שבלעדה לא יוכל כלל ח"ו להיות יהודי; אלא בנוסף ל"תזרע שדך", למזון-יהודי ההכרחי, צריך ומוכרח להיות גם "תזמור כרמך" — לחנך את הילד שיגדל ברוחניות להיות גדול אמיתי ("זה הקטן גדול יהי" — ילד או ילדה): כמה שיותר גדול, עדין, וקדוש.

וכאמור, מתחיל הדבר מיד ב"תבואו אל הארץ", בצעדים והפעולות הראשונים של בנין הבית, חינוך הילד ע"י ההורים, ובעיקר האם. אם יהודי, בהתעסקות הכי ראשונה עם הילד, צריכה מיד לשאוף בכל לבה ונפשה לחנך "ילד של שבת", וענין זה צריך למלא אותה באושר וגאון שהקב"ה נתן לה את הזכות לחנך ילד יהודי כדבעי.

ט. וכן הוא גם בנוגע לבנות ישראל:

הן מתכוננות בעזר השי"ת וברכותיו לבנות את הבית שלהן, להיות עקרת הבית בביתה היהודי: בתי כהונה ובתי מלכות⁵⁵ — בית מלכות, שמשוחרר מדאגות, ובית כהונה, בית קדוש.

ולכן צריכה בת ישראל להיות מלאת בטחון בהקב"ה, במלך הגדול המשגיח על כל אחד ואחת בהשגחה פרטית, שימלא את משאלותי.

כאשר סומכים על הבעה"ב האמיתי של העולם, "השלך על ה' יהבך"⁵⁶ — אזי אין מקום כלל לדאגות.

הן אמת שצריכה להיות עשי' בדרך הטבע, ונדרשת הגישה של "יגיע כפיך"⁵⁷ ע"י האברים הגשמיים⁵⁸, אבל מכיון שחשים שהקב"ה מנהיג כל פרט מהחיים, הרי זה מביא למנוחת הנפש ומנוחת הגוף, חיים רגועים וטובים באמת פשוט בגשמיות, באופן ד"אשריך בעולם הזה"⁵⁹ — ואז יכולים להתמסר לדברים יהודיים אמיתיים, ולעשות זאת בלב רגוע ובריאות טובה, בשמחה ובטוב לבב.

55) כנאמר לכא"א מישראל: "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים" (יתרו יט, ו).
56) תהלים נה, כג.
57) שם קכח, ב.
58) לקו"ת שלח מב, ד. ועוד.
59) אבות פ"ד מ"א. ברכות ח, א.

בשעה שמתחילה לבנות את בני ביתה ע"י חינוך ילדה הראשון (וכן הילדים הבאים לאח"ז) — צריכות פעולות החינוך ה"רגילות" הראשונות עם הילד להיעשות באופן שיוליכו אל המטרה ויהיו חדורות בכוונה של "ושבתה הארץ שבת לה"; שיראו שהילד הוא "זרע ברוך ה'",⁴⁵ מבורך מהקב"ה להיותו קשור להקב"ה; הוא במעמד ומצב של שבת גם בימי החולין שלו, מרגע החול הראשון, וככל שמתקרב לשבת — יותר ויותר.

ח. בענינים הנ"ל של "ארץ" — אומרת התורה — ישנם שני סוגים: "שש שנים תזרע שדך" — עבודת השדה, ו"שש שנים תזמור כרמך" — עבודת הגן.

החילוק הכללי ביניהם: בשדה בכלל גדלה תבואה (חיטה וכיו"ב) — לחם, מזון שבלעדיו לא יכול האדם להתקיים — "לחם לבכ אנוש יסעד"⁴⁶ (שלכן נקראים כל המאכלים בשם הכללי "לחם").⁴⁷ בגן — גדלים פירות, דברים שאינם הכרח חיוני לקיום האדם, אבל הם מוסיפים תענוג והנאה באכילה, ומייפים את שולחן האכילה וכיו"ב.

כשם שבתוכן הגשמי של "כי תבואו אל הארץ", הנה כיון שיהודים נקראו בנים למקום — "בנים אתם לה' אלקיכם"⁴⁸, הם לא סתם בני מלכים,⁴⁹ אלא בנים כביכול של מלך מלכי המלכים — לכן צריכים לדאוג להם לא רק לדברים הכרחיים (לחם מ"שדך"), אלא גם לדברים שמוסיפים הנאה ויופי פשוט בגשמיות⁵⁰, כפי שאנו אומרים ומודים ומשבחים את הקב"ה: "בורא נפשות רבות וחסרונן... (וגם) להחיות כו"⁵¹, כך גם (ובמדה גדולה יותר) בנוגע לבית יהודי ("ארץ") ברוחניות ויהדות: לא די בחיים יהודיים-רוחניים במינימום ההכרחי, שבלעדם לא יכול יהודי להתקיים בחיי התורה ומצוות, אלא צריך ומוכרח להכניס בחיים של כל יהודי "לפנים משורת הדין"⁵² — ענינים שמוסיפים ביהדות, שתהי' עריבה וקדושה יותר. יש ללמוד תורה בלהט⁵³, ולקיים מצוה בחיות ויופי⁵⁴, בהידור, עד למהדרין מן המהדרין — בדרך היפה והטובה ביותר.

(51) טור או"ח סר"ז.

(45) ישע"י סא, ט.

(52) ב"ק צט, סע"ב ואילך. ב"מ ל, ב.

(46) שם קד, טו.

(53) ראה עירובין נד, א ושם. ובפוסקים.

(47) פירש"י ויצא לא, נד. ויקרא ג, יא.

ה' ת"ת לאדה"ז פ"ד ה"ט.

אמור כא, יז.

(54) כמרו"ל "זה אילי ואנוהו, התנאה

(48) פ' ראה יד, א.

לפניו במצות" (שבת קלג, ב. וש"נ).

(49) שבת סז, א. וש"נ.

(50) ראה ב"מ פג, א.

על דברים שבעיני בשר לא רואים בהם קדושה: הבית צריך להיות נקי במובן הפשוט; כלכלת הבית צריכה להתנהל באופן מסודר; חפצי הבית צריכים לעמוד במקומם, וכיו"ב בענינים הקשורים עם בעלות על הבית — הנהגת הבית שבשטחיות לא רואים בה חילוק כלל בין בית יהודי לבית שאינו-יהודי.

וכאן תובעים מיהודי, מכל יהודי — שביתו יהי' שונה לגמרי מבית שאינו-יהודי, לא רק בשבת ויום טוב, אלא גם בימות החול ובעניני חול. ועי"ז מגיעים לכך שגם השבת (וכן ה'ט"ו) תהי' במלוא היהדות והקדושה:

אין אפשרות לקבוע סדר שבמשך זמן קצר יהי' שינוי מקצה אחד (של חולין) לקצה השני (של שבת).

ולכן צריכים ששת ימות החול להקבע ולהיות ימי הכנה לשבת, שהם חדורים ברעיון של "ושבתה הארץ שבת לה", שהמטרה והתכלית של הבית — שביום השביעי יהי' בית קדוש של שבת, ובאופן ד"טרח בערב שבת²⁹, שכל עניני טירחא, יגיעה והישגים של ימות החול (אע"פ שבחיצוניות אינם נראים שונים מכפי שהם בבית שאינו-יהודי) הם במצב של "ערב שבת", שחדורים בקדושת היום השביעי³⁰, ועד שבבוא יום שישי לפנות ערב, מתמלא הבית היהודי באורה והתרוממות רוחנית מיוחדים.

וזה מביא גם את הברכות המיוחדות של הקב"ה, שיום ראשון יהי' שונה שלא בערך — קדוש יותר מאשר יום ראשון של אינו-יהודי, וכן כל הימים הבאים, ובודאי שערב שבת הוא כבר באופן אחר לגמרי.

וכאמור, ענין זה תלוי בעיקר בעקרת הבית, באופן שמעמידה ומנהיגה את הבית:

מיד בתחילת ימות החול, מוצאי שבת ויום ראשון — הזמן ד"תבואו אל הארץ", כשנכנסת לבעלות-הבית ("ארץ") שלה — צריך כבר להיות מונח במחשבתה המטרה והתכלית של ששת הימים: "ושבתה הארץ שבת לה" — שהקב"ה נתן לאימונה את הנהגת הבית³¹ באופן שכל ששת הימים יהיו חדורים בהכנה לשבת, ובמילא גם — בענין השבת ("שבת'דיקייט").

(29) ראה ע"ז ג, סע"א.

(ופעולות) כל יום. ולהעיר מיהל אור להצ"צ

(30) אין זה שייך לחילוק הנהגת שמאי

לתהלים סח, כ סק"ו (ע' רמב ואילך).

והלל (ביצה טז, א) — כי שם הכוונה לעצם

(31) ראה שו"ע אדה"ז ה' שבת סרס"ג

האכילה, וכאן מדובר באופן אכילת

ס"ה.

ועד שזה מגיע באופן יותר חזק וגלוי — שכולם רואים זאת גלוי וברור — בסיומו של יום השישי, לפנות ערב, בשעה שהיא מדליקה את נרות השבת, והבית היהודי (והשולחן) נעשה מואר באור ובקדושת המצוה של מלך מלכי המלכים הקב"ה.

ו. ובזה ניתוסף עוד הוראה:

כשם שהכנסת השבת מתחילה בכך שאם יהודי, ובת יהודי בכלל, מדליקות נרות שבת קודש ומכניסות אור בבית, אור שאפילו אינו-יהודי רואה ומכיר שהשבת מכניסה לבית יהודי אור ורוממות — כך מתחילים גם ימי השבוע עם (הבדלה הקשורה עם) אור, "מאורי האש";

ישנו הנר — לרגע³², בתור התחלה והוראה — שמבדיל בין יום השבת לימות השבוע הבאים, והאור של "המבדיל בין קודש לחול" ברגע הראשון של ימי החול, מורה ומשפיע על הלילה של מוצאי שבת וכל ימי החול שלאח"ז.

אצל בני מאירה ההכרה, שההבדלה בין שבת קודש לששת ימי החול גם היא רק בגלל מצות הקב"ה; בגלל שהקב"ה צוה שבימי החול יהי הסדר של חרישת וזריעת השדות והגנים (ועשיית מלאכות הבית) — הרי הוא ממלא גם בכך את רצון הקב"ה ושליחותו.

וגם בזה יש חילוק עיקרי בין יהודי ולהבדיל אינו-יהודי: אצל יהודי ישנו הענין ש"בכל דרכיך דעהו"³³; בכל מה שעושה — בעבודה, אכילה ושינה וכיו"ב — כוונתו לעבוד בכך את הקב"ה ולמלא את ציוויו (כפי שהרמב"ם³⁴ מבאר בפרטיות). כשם ששינה בשבת, לדוגמא, היא מצוה³⁵,

(32) משא"כ נר שבת קודש שהוא למשך זמן להאיר את הבית שלא ישל בעץ או באבן, להאיר השלחן וכו' — שלום בית (שו"ע אדה"ז או"ח רס"ג. שם סעי' י"ד, ג.)

(33) משלי ג, ו. וראה טושו"ע או"ח סר"א.

(34) רפ"ה מהל' דעות.

(35) יתרה מזה מצינו בנוגע ליום, שהאריז"ל אמר "כי הוא מצוה לישן שינת הצהריים בשבת כו' משא"כ בחול אשר שינת הצהריים מזיק לנשמה כו' בצדיקים אבל ברשעים כו'" (עמק המלך הקדמה הג' פ"ב. ובסי' האריז"ל (דהרשר) ד"טוב לישן ביום (דשבת) שינת צהריים כו' ומעונג שבת הוא,

ובסי' קול יעקב "אחר הסעודה (דשחרית) טוב לישן כי שינה בשבת תענוג לגוף ולנשמה". וראה מג"א ושע"ת לשו"ע או"ח ס"ד ט"ו). אבל לא משמע כן בשו"ע אדה"ז סר"צ ס"ב. וראה שם סרמ"ב ס"ב: "במה מענגו כו'". וי"ל דבשו"ע הרי בכו"כ מקומות לא הביא דעת המקובלים. וראה שער הכולל בתחלתו. ובס' פסקי הסידור — להר"א"ח נאה — בהקדמה. ובכל אופן צ"ע במש"כ בצוואת הריב"ש ד"ה היא זהיר (סי' כו"ז. בהוצאת קה"ת ובליקוטים יקרים סקפ"ט): "ויישן ביום כמה שעות כו'". ואולי קאי כשהוא מוכרח ל"קיימת חצות" שלפני זה (וכההמשך: "כדי שיספיק לו מעט שינה בלילה") או ללימוד תורה בלילה, שהוא

כיון ש"שינה בשבת תענוג"³⁶ ו"מצוה לענגו"³⁷ — כך הוא ממלא את ציווי הקב"ה גם ע"י שינה בלילות החול; כיון שהקב"ה הבדיל "בין קודש לחול", לכן שינתו עתה היא באופן של חולין, אבל כוונתו בזה היא, שכשם ששינה של שבת היא מצוה, כך כוונתו בשינתו בימות החול לקיים את ציווי התורה שצריך לשמור על גוף יהודי שיהי' במצב בריא, ולכן צריכה להיות מנוחת שינה כראוי, בכדי שיהי' כח למלא את שליחותו בעולם ע"י הארתו ב"נר מצוה ותורה אור"³⁸.

ז. כשם שהדברים אמורים בנוגע ל"ארץ" במובן של שטח ומקום, בית ובעלות-הבית — כך גם בנוגע ל"ארץ" במובן של שטח המשפחה, בני הבית, שכולל בעל ואשה, הורים שהקב"ה מברך אותם בילדים ובכוא הזמן בנכדים; הם בונים "ארץ", "קרקע" ו"גן" שבהם גדלים בנים ובני בנים יהודיים — ישנה הוראת התורה הנ"ל:

"כי תבואו אל הארץ" — כשמתחילים להיכנס בחיי המשפחה (חתונה), ועכ"פ כשמתחילים בחינוך הילדים, היינו, מיד בלידת הילד (שאו כבר מתחיל חינכו³⁹), צריך כבר לדעת ולשאוף למטרה של "ושבתה הארץ שבת לה", שיהי' זה "ילד של שבת", ילד שמשוחרר מדאגות של חולין, וגדל ומשגשג ביהדות וקדושה — בענינה של שבת. וזה גם כולל ומביא טוב ואושר במובן הפשוט — שהרי בשבת "כל מלאכתך עשוי"⁴⁰, וכולה — תענוג, וקראת לשבת עונג"⁴¹.

גם כאן, בצעדים הראשונים של גידול וחינוך הילדים, לא נראה לכאורה חילוק בין ההתעסקות עם ילד יהודי, ולהבדיל, שאינו-יהודי — אם זה ברחיצתו, בעטיפתו וכיו"ב.

ועל זה מצווה התורה: "כי תבואו אל הארץ" — מיד כאשר האם (בעיקר, וגם האב) נכנסת ל"ארץ" שלה, ביתה ומשפחתה,

— שהרי משפחה נקראת "בית"⁴², ובפרט אצל בניי: "בתי כהונה", "בתי מלוכה"⁴³, "בית ישראל .. בית אהרן .. בית הלוי"⁴⁴ וכיו"ב —

העיקרי (שו"ע יו"ד סרמ"ו סכ"ג. הל' ת"ת (ואדה"ז) או"ח שש"ו ס"ח (סכ"א).

(36) סידור קול יעקב כנ"ל. ילקוט ראובני ואתחנן עה"פ (ד, יט) ופן תשא.

(37) רמב"ם הל' שבת פ"ל. שו"ע אדה"ז א, א.

(38) משלי ו, כג.

(39) ראה לקו"ש ח"ז ע' 151 הערה 24 ובשו"ג.

(40) מכילתא יתרו כ, ט. טושו"ע (ואדה"ז) או"ח שש"ו ס"ח (סכ"א).

(41) ישעי' נח, יג.

(42) כלשון הכתוב "איש וביתו" (שמות א, א).

(43) פרש"י שמות שם, כא — מסוטה יא, סע"ב.

(44) תהלים קלה, יט-כ.